

MOTIONER

FOLKTINGETS JUBILEUMSSESSION I MARIEHAMN 2019

FOLKTINGET 1000

MOTION 1

OM UPPDATERING AV NATIONALSPRÅKSSTRATEGIN

Den första nationalspråksstrategin godkändes av statsrådet i Finland i december 2012.

Tanken med nationalspråksstrategin var att den skulle vara ett redskap, en vägkarta för hur vi skall kunna stärka de båda nationalspråken. Därför innehåller den såväl långsiktiga målsättningar som konkreta åtgärdsförslag som verkställdes under den förra regeringsperioden. Strategin innehåller också en verktygsback eller checklista för myndigheterna i hur de bättre kan beakta båda nationalspråken i sin verksamhet.

Mycket vatten har runnit i åarna sedan dess och samhällsklimatet har även gått i vågrörelser under tiden. I flera beredningar av lagförslag ser man att nationalspråkens inte beaktas likvärdigt, att endast majoritetsspråket noteras. Så var fallet när man förnyade lagstiftningen för geografisk information där de svenskspråkiga Orts- och vägnamnen glömdes bort. Så är fallet även då man bereder den stora vårdreformen som ska garantera alla finländare god service.

Institutet för inhemska språk har noterat en farhåga för att engelska språket kan ta över och utarma nationalspråken. Institutet efterlyste ett nytt språkpolitiskt program. I den diskussionen lyfte kulturminister Terho upp endast farhågan för det finska språket trots att såväl svenska språket som samiskan är betydligt mer utsatt.

Det finns många signaler i samhället som entydigt talar för att det är dags att fortsätta utveckla nationalspråksstrategin och uppdatera den såväl gällande svenskan som finskan. Inget nytt språkpolitiskt program behövs då det redan finns en nationalspråksstrategi som grund.

Svenska språket och tvåspråkigheten har varit och är än i dag en framgångsfaktor för Finland. Men servicen är bristfällig på svenska är inom flera områden. Det är en av orsakerna till varför svenskan behöver en strategi som är uppdaterad och dagsaktuell i politikernas minne.

Svenska Finlands folkting bör aktivt arbeta för

- att en uppdatering av nationalspråksstrategin görs under följande regeringsperiod.

Christel Liljeström
Linnea Henriksson
Björn Månsson
Monika Asplund
Ann-Sofi Backgren
Stefan Mannsén
Mia Heijnsboek-Wirén

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

När Folktinget 2010 tog initiativ till Handlingsprogrammet för ett levande tvåspråkigt Finland, som sedan utmynnade i landet första nationalspråksstrategi, var syftet att lyfta upp språkpolitik på agendan och att få statsrådet att ta ansvar för landets båda nationalspråk. Den strategi som godkändes av statsrådet i december 2012, och som motionärerna väl redogör för, innehöll såväl långsiktiga målsättningar som konkreta åtgärdsförslag.

Den nuvarande regeringen har i princip fortsatt arbetet men nationalspråksstrategin, och ministerierna har haft ett gott samarbete inom ramen för nationalspråksnätverket, men nationalspråksstrategins anda om att stärka landets båda nationalspråk har inte förverkligats. De pågående reformerna har inte gynnat det svenska i Finland. Landskaps- och vårdreformen har stora konsekvenser för den svenskspråkiga befolkningen i Finland och i beredningen av den har nationalspråken inte beaktats likvärdigt.

Det är landets regering som bär ansvar för att båda nationalspråken i Finland är livskraftiga. Två nationalspråk är en framgångsfaktor för Finland och också en garant för en fördjupning av det nordiska samarbetet.

Det finns klart ett behov av att utveckla nationalspråksstrategin. Strategin behöver en förnyad handlingsplan som är förankrad hos alla politiska partier. Den här planen ska innehålla konkreta åtgärder och metoder för att följa upp att de målsättningar och förslag som finns förverkligas också i praktiken.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att en uppdatering av nationalspråksstrategin görs under följande regeringsperiod
- att Folktinget i alla sammanhang för fram betydelsen av kunskap i landets båda nationalspråk.

MOTION 2

OM ATT UTVÄRDERA FÖRVALTNINGSREFORMERNA

Sedan nittioalet har förvaltningspolitiken i Finland varit föremål för upprepade reformer och revideringar. Bara inom statens regionala förvaltningar kan man räkna till minst tjugotalet förändringar i områdesindelningar, uppgifter och ansvarsområden. Flera myndigheter har dessutom reformerats upprepade gånger på väldigt kort tid. Som exempel kan nämnas polisförvaltningen: Finland har gått från 90 härad på nittioalet till 24 polisinsättningar 2009 (Pora I), följt av inrättandet av polisstyrelsen 2010 (Pora II) samt en ny reform 2014 med 11 polisinsättningar (Pora III). Tingsrätterna har sett en liknande utveckling: 2010 gick man från 51 tingsrätter till 27, med 8 tvåspråkiga tingsrätter och Österbotten enda med svensk majoritet på fastlandet. I år förstorades områdena ytterligare och tingsrätterna har 2019 minskat från 27 till 20, varav 5 är tvåspråkiga tingsrätter. Riksdagen förutsatte då att regeringen bevakar effekterna av med bl.a. fullföljandet av de språkliga rättigheterna samt att regeringen lämnar lagutskottet en utredning i de här frågorna senast 2022.

Med så täta intervall och stora förändringar på kort tid är det svårt att utvärdera reformkonsekvenserna. Det är en mycket stor risk att de språkliga rättigheterna inte beaktas.

Folktinget bör arbeta för

- att regeringen tar upp och utvärderar de långsiktiga språkliga konsekvenserna av alla de reformer som genomförts stegvis, upprepade gånger med brådslande fart, och
- att regeringen dessutom, på basis av utvärderingarna, vidtar åtgärder för att undanröja negativa konsekvenser för det svenska språket.

Mats Brandt
Greger Forsblom
Christel Liljeström
Stefan Mannsén
Marie Bergman-Auvinen
Björn Månsson
Monica Asplund

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Motionärerna är ute i ett viktigt ärende. Polisförvaltningen och tingsrätterna är exempel på myndigheter, som har genomgått upprepade strukturreformer inom en kort tidsperiod. De nämnda myndigheterna har därtill en central betydelse med tanke på enskilda personers språkliga rättigheter och rättsskydd.

Det första skedet av polisförvaltningsreformen trädde i kraft år 2009 och ledde till att samtliga tvåspråkiga polismyndigheter med svenska som majoritetens språk lades ned. I stället inrättades tvåspråkiga regionala enheter med svenska som majoritetsspråk. I nuläget finns det fem regionala enheter inom tre tvåspråkiga polisinrättningar. Enheterna ska trygga den svenskspråkiga polisservicen, och de kan också ges ett särskilt ansvar för att utveckla den svenskspråkiga servicen inom respektive polisinrättning.

Trots att de regionala enheterna handhar uppgifter som har betydelse för invånarnas grundläggande språkliga rättigheter och rättsskydd, så har deras formella ställning och befogenheter inte klart definierats i lagstiftningen. Enheternas befogenheter varierar till följd av detta mellan de tvåspråkiga polisinrättningarna. Folktinget har upprepade gånger lyft fram denna problematik i utlåtanden till inrikesministeriet och riksdagens utskott samt vid möten med tjänstemän i nyckelposition.

Den senaste tingsrättsreformen trädde i kraft vid ingången till år 2019. Den ledde till att de tvåspråkiga tingsrätterna i landet minskade från åtta till fem, när tingsrätterna i Raseborg, Borgå och Karleby lades ned. Majoritetsspråket ändrades från svenska till finska inom domkretsen för Österbottens tingsrätt. Samtidigt drogs sammanträdesplatserna på ett flertal tvåspråkiga orter in.

Lagmännen för tingsrätterna i Raseborg och Borgå samt Folktinget och andra remissinstanser har uttryckt stor oro över reformens språkliga konsekvenser, som bland annat innebär svårigheter att rekrytera svenskkunnig personal till de administrativa kanslierna i Esbo och Vanda. Detta leder i praktiken till försämrade svenskspråkig service.

Folktinget ser det som angeläget att regeringen vidtar åtgärder med anledning av motionärernas yrkanden.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget ber regeringen tillsätta en beredning, som grundligt utvärderar de långsiktiga språkliga konsekvenserna av polisförvaltningsreformen, tingsrättsreformen och övriga riksomfattande strukturreformer i landet
- att Folktinget uppmanar regeringen att på basis av utvärderingarna vidta åtgärder för att i praktiken säkerställa att den svenskspråkiga och den finskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter och rättsskydd tillgodoses enligt lika grunder.

MOTION 3

OM UPPFÖLJNINGEN AV INTERNA OMORGANISERINGAR INOM STATEN

Folktinget är t ex i samband med lagberedning av reformer ofta remissinstans och har möjlighet att reagera när en omorganisering enligt lag riskerar försämra servicen åt den svenskspråkiga befolkningen. Inom de stora statliga myndigheterna sker det dock troligen ännu oftare att det tas beslut om stora interna förändringar och omorganisering. Dessa interna myndighetsbeslut kan ha vittbärande följder för svensk service, utan den insyn som en öppen lagberedningsprocess medger. Folktinget bör arbeta för att regeringen fäster uppmärksamhet vid dessa potentiellt dolda reformer. I fokus bör vara statliga myndigheter som ger service direkt till invånarna (Skatteförvaltningen, FPA, TE-byråerna, magistraterna, m.fl.) där beslut om serviceenheter och servicens inre organisering fattas av myndigheten själv. Det kan också handla om att utvärdera centrala förändringsprojekt, t ex kring införandet av digitalisering eller artificiell intelligens, som får följdverkningar för myndighetens förmåga att behandla medborgarna jämlikt. Förändringsarbete som genomförts på ett bra sätt för att främja tvåspråkigheten i landet kan också användas som best practice och stimulera andra myndigheter att arbeta på samma sätt.

Folktinget bör arbeta för

- att regeringen ska låta ta fram information och kunskap om hur interna omorganiseringar och förändringsprocesser påverkar fullföljandet av de språkliga rättigheterna hos de myndigheter som ger service direkt åt invånarna, samt
- att regeringen i samband med detta ska lyfta fram goda exempel som kan stimulera myndigheter att arbeta för en jämlik tvåspråkighet i servicen åt invånarna.

Mats Brandt
Linnéa Henriksson
Greger Forsblom
Christel Liljeström
Stefan Mannsén
Marie Bergman-Auvinen
Björn Månsson
Monica Asplund

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Folktinget konstaterar att motionärerna uttalar sig i ett angeläget ärende. Det står klart att stora interna förändringar och omorganiseringar inom en myndighet kan få långtgående följder för den svenskspråkiga servicen. I planeringsskedet är det synnerligen viktigt att myndigheten granskar omorganiseringen från ett helhetsperspektiv, där individens språkliga rättigheter och myndighetens språkliga beredskap har en särställning. Om detta inte beaktas på förhand kan förändringarna i verksamheten leda till oväntade språkliga konsekvenser, som är svårare att åtgärda i efterskott.

En av de myndigheter som motionärerna ger exempel på är skatteförvaltningen, vars organisation har utvecklats i riktning mot riksomfattande enheter. En fråga är hur man har planerat och genomfört de interna förändringarna i verksamheten för att kunna tillgodose kundernas språkliga rättigheter till alla delar. FPA har för sin del gått in för en tudelad förvaltningsmodell. Inom ramen för denna kan FPA bland annat fatta beslut om att dra in antalet serviceställen och ersätta dem med andra serviceformer, vilket har en stor relevans för den språkliga servicen. Magistraterna och TE-centralerna berörs direkt av den planerade landskaps- och vårdreformen, och även i dessa fall är det angeläget att följa med hur den språkliga beredskapen organiseras internt efter en eventuell reform.

Ett genomgående tema i myndigheternas verksamhet är digitaliseringen av offentliga tjänster. När digitala tjänster planeras och utvecklas måste myndigheten beakta båda språkgruppernas rätt till service och se till att de språkliga rättigheterna tillgodoses i praktiken. Med den teknologiska utvecklingen har artificiell intelligens blivit ett högaktuellt tema, som kommer att få konsekvenser också för individens språkliga rättigheter. Det är av stor vikt att regeringen sätter individen i centrum och lyfter upp tillgodoseendet av språkliga rättigheter också inom ramen för detta utvecklingsarbete.

Utöver detta är det väsentligt att regeringen uppmärksammar goda modeller och verksamhetssätt, som kan beaktas och tillämpas inom flera myndigheter för att trygga medborgarnas språkliga rättigheter. Ett aktuellt exempel är justitieministeriets handbok för landskapets

påverkansorgan för den språkliga minoriteten och för samiskan. Det är angeläget att regeringen i högre grad tillhandahåller anvisningar gällande god praxis och goda verksamhetsmetoder också med tanke på övriga myndigheters verksamhet.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att motionärernas yrkanden antas.

MOTION 4

OM SVENSKAN I

BEREDNINGEN AV EU-ÄRENDEN

Då det gäller Ålands möjligheter till inflytande över beslutsfattandet inom EU är språket en central fråga, eftersom landskapsregeringen enligt nuvarande system förutsätts delta i rikets beredning av positioner. Beredningen sker exklusivt på finska, vilket är ett problem. Enligt justitieministeriets anvisningar om Ålands ställning i lagberedningen och i EU-ärenden har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran (åtminstone de delar som är viktiga för Åland) samt tolkning vid deltagande i beredningssektionsmöten.

Varje år tillfrågas de tjänstemän som deltar i beredningen av EU-ärenden om de upplever att de har fått det bemötande på svenska som de har rätt till enligt självstyrelselagen och justitieministeriets anvisningar. Under året har beredningssektionerna för det mesta följt anvisningarna om hur landskapsregeringens tjänstemän ska bemötas på svenska. Dock förekommer det att Åland glöms bort och översättningar som kunde ha begärts tidigare således blir senare än vad som annars hade varit fallet. De strukturella problem som uppstår vid beredningen på svenska och som landskapsregeringen redan många gånger påpekat kvarstår:

1) att det ibland saknas kunskaper hos enskilda tjänstemän i riket om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden samt att allt fler tjänstemän saknar tillräckliga kunskaper i svenska.

2) att det ofta är problem att få relevanta översättningar i tid, vilket påverkar deltagandet i den nationella beredningen. Det händer ofta att man gör en övergripande sammanfattning på svenska och inte hela texten översätts, vilket vissa gånger kan räcka till men andra gånger behövs en fullständig översättning för att få en nödvändig helhetsbild.

Med anledning av det ovanstående föreslår undertecknade

- att Svenska Finlands folkting medvetet arbetar för att lyfta frågan om att allt fler tjänstemän saknar tillräckliga kunskaper i svenska och att kravet på tvåspråkigheten lyftas på politisk nivå och att folktinget arbetar för att få relevanta översättningar i tid.

Sara Kemetter
Göte Winé
Jonny Andersen
Runa-Lisa Jansson
Ingrid Johansson
Annette Holmberg-Jansson

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Ålands ställning i beredningen av EU-ärenden är av stor betydelse och det är viktigt att Åland har möjligheter att påverka beredningen. Enligt justitieministeriets anvisningar har landskapsregeringen rätt att få beredningssektionernas dagordningar på svenska, övrigt material översatt på begäran, då frågan är av vikt för Åland, samt tolkning vid deltagande i beredningssektionernas möten.

Det är mycket beklagligt att det hos enskilda tjänstemän saknas kunskap om Ålands språkliga rättigheter i beredningen av EU-ärenden och framför allt att flera tjänstemän saknar tillräckliga kunskaper i svenska. Det är inte heller acceptabelt att översättningar inte fås i tid. Enligt justitieministeriets anvisningar ligger ansvaret på Ålands landskapsregering att begära översättningar av material som är av stor relevans för Åland. Det här leder till att översättningen kommer i ett sent skede och att Ålands landskapsregering får kortare tid än andra att kommentera ett lagförslag. Det vore därför önskvärt att tjänstemän som bereder ett ärende som berör Åland automatiskt skulle se till att en översättning till svenska görs i tid.

Folktinget har under de senaste åren envetet arbetat för att lyfta tvåspråkigheten på politisk nivå, och det har bl.a. resulterat i landets första nationalspråksstrategi. Folktinget kommer att fortsätta det arbetet och kommer också att fortsätta lyfta frågan om tjänstemännens kunskaper i svenska. Det finns skäl för Folktinget att vara i kontakt med avdelningen för EU-ärenden vid statsrådets kansli för att lyfta frågan om att översättningar görs i tid i relevanta frågor som berör Åland, och att avdelningen i sin tur ger anvisningar till relevanta ministerier som deltar i beredningen.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget medvetet arbetar för att lyfta frågan om att tjänstemännen ska ha tillräckliga kunskaper i landets båda nationalspråk
- att Folktinget är i kontakt med avdelningen för EU-ärenden vid statsrådets kansli för att betona vikten av att relevanta översättningar görs i tid.

MOTION 5

OM STATISTISKA RAPPORTER OM FINLANDSSVENSKARNA

Svenska Finlands folkting har med ojämna mellanrum gett ut en sammanfattande statistisk rapport om finlandssvenskarna, med grundläggande uppgifter om befolkningsstrukturen. Den första rapporten torde ha utkommit 1981, i serien Finlandssvensk rapport nr. 2. De följande har utgivits åren 1990, 1996, 2001, 2004, 2007, 2010 och 2013.

De två första rapporterna var relativt anspråkslösa, med i huvudsak tabeller, men från 1990 har också textdelen successivt utökats, i samband med att demografiprofessor Fjalar Finnäs började ansvara för sammanställningen av rapporten. Finnäs har ju sedan 1970-talet varit vår i särklass främsta finlandssvenska demograf, specialiserad uttryckligen på registrering och klassificering av personer enligt språk. I de senaste rapporterna har han t.ex. främst varit inriktad på registreringen av barn i tvåspråkiga familjer, och dess konsekvenser för elevtillströmningen till våra skolor.

Alla dessa rapporter har varit av utomordentligt stor betydelse inte bara för oss själva som finlandssvenskar utan också för hela nationen, som ett viktigt redskap för beslutsfattande och språklig framtidsplanering. Men också internationellt, som ett sammanfattande informationspaket kring vår nationella tvåspråkighet och den finlandssvenska befolkningsgruppens vitalitet och framtid.

De flesta rapporterna har i praktiken gjorts av Fjalar Finnäs vid Åbo Akademi i Vasa. Det naturliga vore att det samarbetet skulle fortsätta, eftersom den enda egentliga sakkunskapen på svenskt håll i Finland finns just där, hos Finnäs efterträdare, professor Jan Saarela.

Det naturliga vore att följande rapport skulle ha uppgifter från 2020, och vara uppgjord med i stort sett samma upplägg som tidigare, alltså en tabelldel och en kommenterande textdel, där tyngdpunkten kan variera, i enlighet med det som för tillfället känns angeläget.

Samtidigt vore det skäl att fatta beslut också om en mer regelbunden utgivning, med en ungefärlig tidtabell, vem som ska sammanställa rapporten, och planer för hur arbetet ska finansieras. Som vi nämnde ovan är det naturliga att i huvudsak fortsätta samarbetet med samhällsvetarna vid ÅA i Vasa, i enlighet med tidigare praxis.

Vi föreslår

- att Svenska Finlands folkting åtar sig ansvaret för en fortsatt, kontinuerlig och professionellt gjord rapportering om finlandssvenskarna, utgående från officiell språkstatistik.

Kjell Herberts
Thomas Rosenberg

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Folktinget har med jämna mellanrum gett ut en sammanfattande statistisk rapport om finlandssvenskarna. Den första statistiska rapporten gavs ut 1981 och under 2000-talet utkom rapporten med tre års mellanrum fram till den senaste rapporten som utkom 2013. Rapporten har varit mycket uppskattad och den används av samhällsplanerare, forskare, journalister, politiker samt statliga och kommunala myndigheter.

Som motionärerna framhåller så har Folktinget haft förmånen att arbeta med professor Fjalar Finnäs, som sedan 1970-talet varit vår främsta finlandssvenska demograf. Det här samarbetet har fortsatt också efter 2013, då den senaste rapporten utkom, och tanken var att ge ut en ny rapport 2017. På grund av olika omständigheter blev så inte fallet.

Motionärerna påpekar att det naturliga skulle vara att nästa rapport skulle ha uppgifter från 2020. Det här betyder att själva rapporten skulle utkomma tidigast hösten 2020 eller mer sannolikt först 2021. Motionärerna föreslår också att det skulle vara naturligt att professor Jan Saarela, Fjalar Finnäs efterträdare som professor vid Åbo Akademi, skulle ta över uppdraget.

Folktinget utreder förutsättningarna för en långsiktig, regelbunden utgivning av den statistiska rapporten och kontaktar bl.a. Jan Saarela vid Åbo Akademi. Målsättningen är att Folktinget fortsätter att regelbundet ge ut en statistisk rapport om finlandssvenskarna och att följande rapport har uppgifter från 2020.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att Folktinget fortsätter att regelbundet ge ut en statistisk rapport om finlandssvenskarna.

MOTION 6 OM ATT FÖRNYA FOLKTINGETS ORGANISATION

För att Svenska Finlands folktings verksamhet skall fortsätta utvecklas och för att intressebevakningen ytterligare skall stärkas är det viktigt med dedikerade och inspirerade förtroendevalda i samtliga beslutsorgan i Folktinget. Förtroendeuppdrag i Folktinget behöver därför ytterligare underlättas och uppmuntras.

Avsaknaden av ersätтарыplatser i exempelvis Folktingets olika utskott är problematiskt. Det försvårar förutsättningarna för utskottet att arbeta effektivt kring viktiga finlandssvenska frågor då eventuella förhinder kan leda till att möten inte blir beslutfört eller har mycket få närvarande på plats. Goda beslut och effektivt intressebevakningsarbete säkerställs bäst då så många förtroendevalda som möjligt är närvarande med olika typer av perspektiv. Ett ersätтарыsystem minskar också pressen på enskilda utskottsledamöter då en ersättare finns att kalla då man av olika orsaker är förhindrad.

Förtroendeuppdrag i Folktinget tar en hel del tid att sköta och kan innebära ganska mycket resor. Ett skäligt mötesarvode för respektive förtroendeuppdrag i Folktingets olika beslutsorgan kan underlätta denna situation och uppmuntra förtroendevalda att prioritera Folktingets möten. Detta i sin tur utvecklar och stärker Folktinget som en helhet.

Med hänvisning till ovanstående föreslår undertecknade

- att ersätтарыsystem införs i Folktingets samtliga beslutsorgan
- att mötesarvoden införs i Folktingets samtliga beslutsorgan.

Jacob Storbjörk
John Liljelund
Sara Kemetter
Anette Karlsson
Thomas Micklin

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Det är viktigt att Folktingets verksamhet fortsätter att utvecklas och att intressebevakningen ytterligare stärks. Motionärerna anser att förtroendeuppdraget i Folktinget ska underlättas och uppmuntras, dels genom att införa ett system med personliga ersättare och dels genom att förtroendeuppdragen blir arvoderade. Det här skulle enligt motionärerna leda till dedikerade och inspirerade förtroendevalda i samtliga beslutsorgan i Folktinget.

Motionärerna framför att avsaknaden av ersättningsplatser i Folktingets olika utskott är problematisk, och att det försvårar förutsättningarna för utskottet att arbeta effektivt kring viktiga finlandssvenska frågor då eventuella förhinder kan leda till att möten inte blir beslutföra. För vissa av substansutskotten stämmer det att mötena inte har blivit beslutföra. För andra utskott och för styrelsens arbetsutskott stämmer resonemanget inte. Summa summarum kan ändå konstateras att det är motiverat att överväga att införa ett system med ersättare.

Det finns två möjliga ersättningsystem. Det ena alternativet är att införa personliga ersättare för varje utskottsmedlem, det vill säga i linje med systemet som redan existerar i styrelsen. Det andra alternativet vore att varje parti skulle ha en ersättningslista, och då en utskottsmedlemmedlar om förhinder skulle den första på listan kallas in. För tydlighetens skull föreslår styrelsen att Folktinget skulle gå in för ett system med personliga ersättare.

För att kunna införa ett system med ersättare är det ändå nödvändigt att ändra Folktingets stadgar och då paragraferna 6 och 14, vilket alltså betyder att Folktingets session måste godkänna en stadgeändring gällande utskottens sammansättning innan ett system med ersättare kan införas.

Det andra förslaget som motionärerna har är att Folktinget borde betala ut ett skäligt mötesarvode för respektive förtroendeuppdrag i Folktingets olika beslutsorgan. Det här arvodet skulle uppmuntra förtroendevalda att prioritera Folktingets möten. Det är sant att förtroendeuppdrag i Folktinget tar en hel del tid att sköta och för många innebär det långa och tidskrävande resor, och då skulle ett mötesarvode kännas motiverat.

Innan Folktinget ändrar sin linje är det förstås intressant att se hur andra instanser, som partier och organisationer, tänker i denna fråga. Vissa organisationer och samkommuner betalar mötesarvoden, medan politiska partier inte betalar mötesarvoden för personer som sitter i parti styrelsen eller i olika utskott. Arbetet inom Folktinget har karaktären av ett politiskt förtroendeuppdrag, eftersom det är partierna som utser sina representanter i Folktingets styrelse och i utskotten.

Enligt ikraftvarande arvodes- och resereglemente för Folktingets förtroendevalda, godkänt 2016, erhåller Folktingets styrelseordförande ett årsarvode på 1 500 euro. Första och andra vice ordförande samt utskottsordförandena erhåller ett årsarvode på 750 euro. Till övriga förtroendevalda betalas inga arvoden. Folktingets arbetsutskott har diskuterat arvodes- och resereglementet 5.9.2017 och beslöt att inte göra ändringar i reglementet. Alla förtroendevalda har emellertid rätt till dagtraktamente, kostnadsersättning och ersättning för förlorad arbetsinkomst.

Ifall Folktinget inför ett mötesarvode på 100 euro för varje styrelsemöte, ett arvode på 70 euro för utskottens medlemmar och 100 euro för utskottens ordförande vore kostnadsökningen per år cirka 22 000 euro. Det här är en stor kostnad, och med tanke på att Folktinget består av politiska partier som inte betalar mötesarvoden, föreslår styrelsen att Folktinget i det här skedet inte inför mötesarvoden.

Styrelsen föreslår för sessionen:

- att personliga ersättare införs i Folktingets substansutskott
- att arbetet med en stadgeändring inleds
- att Folktinget avstår från att införa mötesarvoden.

MOTION 7

OM SVENSKANS STÄLLNING I VÅRDREFORMENS DIGITALISERING

Den ökande digitaliseringen är en realitet som är både nödvändig och välkommen. Inom vård- och omsorgssektorn spelar också digitaliseringen en betydande roll. När vår social- och hälsovård reformeras så är de digitala tjänsterna en väsentlig del av reformen.

Ett projekt som redan är i full gång är Apotti-projektet där Helsingfors, Vanda, Kyrkslätt, Grankulla, Tusby, Kervo och HNS medverkar. Förutom dessa kommuner kan även andra kommuner delta i projektet via upphandlingsavtal. Apotti ska resultera i ett enhetligt datasystem och ersätta flera nuvarande system. Nästa år ska alla kommuner som medverkar i projektet använda systemet.

Ett heltäckande system som gäller en så här stor del av Finlands invånare och kommuner, och en betydande del av de svenskspråkiga i Finland behöver givetvis fungera också på svenska. Inte minst med tanke på patientsäkerheten är det alldeles nödvändigt att systemen möjliggör att även information på svenska kan matas in, och att den information användarna får ut också är på svenska. Det har ändå visat sig att Apotti-systemet endast fungerar på finska.

De brister i de språkliga rättigheterna som Apotti-systemet är ett exempel på får inte bli norm när nya system uppkommer. I en massivt, flera hundra miljoner euros projekt som Apotti är det helt obegripligt att de språkliga aspekterna inte beaktats. Så här får det inte vara.

Svenska Finlands folkting bör

- aktivt bevaka digitaliseringsprojekten inom social- och hälsovården så att den svenskspråkiga befolkningens patientsäkerhet och språkliga rättigheter inte förbises.

Ann-Sofi Backgren

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Digitalisering av myndighetsservice är en betydande del av pågående strukturförändringar och samhällsutveckling och Folktinget bevakar konsekvent de språkliga rättigheterna i olika digitaliseringsprocesser.

Motionsställaren tar fasta på hur digitaliseringen behandlas i samband med vård- och landskapsreformen och hänvisar till Apotti-projektet, som Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt och ett antal kommuner i Nyland samarbetar kring. Motionsställaren framför vikten av att systemet fungerar på svenska, att det är möjligt att mata in information på svenska och att den information som klienterna kan ta ut finns på svenska.

Enligt motionsställaren har de språkliga rättigheterna inte beaktats i tillräcklig utsträckning i upphandlingsprocessen av Apotti-projektet och betonar att detta inte får bli praxis i dylika digitaliseringsprojekt.

Folktinget delar motionsställarens oro över hur de språkliga rättigheterna tillgodoses i digitaliseringsprojekt inom social- och hälsovården. Patient- och klientsäkerheten är beroende av att patienten eller klienten och personalen förstår varandra, även när digitala lösningar används i kontakten mellan patient eller klient och vårdenhet.

För att rätten till vård på eget språk ska tillgodoses i praktiken är det viktigt att beakta tvåspråkigheten också i utvecklandet av digitala lösningar. Tvåspråkigheten bör beaktas redan från början av upphandlings- och planeringsprocessen, så att systemen utvecklas parallellt på finska och svenska. De digitala tjänsterna ska tidsmässigt planeras så att de kan tas i bruk samtidigt på finska och svenska. Det är de upphandlande myndigheterna (t.ex. kommunerna eller i framtiden landskapen) som ska definiera nivån, kraven och egenskaperna på det digitala system som upphandlas. Den som låter bygga lösningen är bunden till det avtal som slutits parterna emellan.

I upphandlingen och uppbyggnaden av Apotti har klientens språkliga rättigheter beaktats på följande sätt. Det material som ges till klienten ska vara på klientens kontaktspråk, antingen finska eller svenska. Användargränssnittet för klienten är uppbyggt som en kundportal, Maisa. Denna portal kan användas på antingen finska,

svenska eller engelska, enligt klientens eget val. Via portalen får klienten tillgång till blanketter, brev, ansökningar och vårdföreskrifter. Klienten har också rätt att få intyg, utlåtanden och epikriser på svenska. Om dessa inte är skrivna på svenska, har klienten rätt att få en översättning.

Det finns emellertid funktioner som endast fungerar på finska. En sådan funktion är koduppsättningen, det vill säga ICD-koderna för diagnoser. Även den så kallade strukturerade dokumentationen, det vill säga en automatiserad uppbyggnad av texter, som personalen skapar genom att klicka på olika rubriker, fungerar endast på finska. Fritext kan däremot skrivas på svenska. Detta kan leda till att texter innehåller både finska och svenska. Också det användargränssnitt som personalen använder sig av är på finska. Klienten ser emellertid inte denna del av systemet.

Det finns alltså aspekter som kan försvåra förverkligandet av klientens språkliga rättigheter, men i övrigt kan man anse att de svenskspråkiga funktionerna i Apotti och Maisa motsvarar det som språklagstiftningen kräver.

Folktingets social- och hälsopolitiska utskott har redan i juni 2018 sänt en skrivelse till de tvåspråkiga landskapens beredningsorganisationer, finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet för att påminna om att språklagstiftningen förutsätter att sådana digitala system som riktar sig till klienten, ska fungera likvärdigt på finska och svenska. Det är viktigt att Folktinget följer med hur digitaliseringsprojekten planeras och upphandlas inom ramarna för vårdreformen, för att försäkra oss om att de språkliga rättigheterna iaktas i tillräcklig utsträckning.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget fortsätter att aktivt bevakar att den svenskspråkiga befolkningens språkliga rättigheter och patientsäkerhet tillgodoses i social- och hälsovårdsreformens digitaliseringsprojekt.

MOTION 8

OM SERVICELINJER PÅ SVENSKA

De flesta myndigheter, många intresseorganisationer och företag har skilda telefonlinjer för service på finska eller på svenska.

Det händer dock ofta att man när man ringer ett svenskt nummer får frågan om det är möjligt att tala engelska. För-söker man då faktiskt prata engelska visar det sig kanske att den man pratar med ändå inte får saken på klart och man måste övergå till finska. Förvåningen i andra ändan kan vara stor, då man upptäcker att det finns en svensk som också behärskar finska.

Men till saken hör att det fortfarande finns människor i vårt land som inte behärskar finska, och det är allas vår rättighet att få service på svenska speciellt hos myndighe-ter. Det är en stor nonchalans att sätta in en finskspråkig som bara behärskar en ytlig engelska att betjäna svensk-språkiga kunder.

Företagen har på senare tid i vissa fall skärpt sig beträf-fande den svenskspråkiga servicen (telefonbolag, banker) vilket naturligtvis beror på konkurrens. Men våra statliga och kommunala myndigheter har ingen konkurrens och därför blir servicen många gånger bristfällig. Naturligtvis finns det skillnad mellan myndigheterna också.

Som exempel på bristfällig service kan berättas att skatteverkets palkka.fi bara betjänade på finska ifråga om det nya anmälningsförfarandet till inkomstregistret. Ett annat exempel är att en finlandssvensk kvinna som bott elva år i Sverige och nu återvänt och fått uppmaningen att tala engelska i kontakt med fackföreningen och arbets-kraftsbyrån. Även om kvinnan talar en bra engelska är alla hennes papper från Sverige på svenska och då blir det språkförbistringar. Kvinnan sa att hon nog hade förväntat sig service på svenska, hon är ändå finsk medborgare och svenskan är ett av våra nationalspråk.

Många organisationer och företag har också s.k. chatlin-jer, där man skriver sitt ärende och får svar. Vi ser en fara med dessa ifall man börjar använda sig av digitala över-sättningsprogram. Det måste alltid finnas en språkkunnig person bakom dylika linjer så att förståelsen blir korrekt.

Vi uppmanar Folktinget att arbeta för

- att myndigheterna granskar hur de svenskspråkiga telefonlinjerna fungerar
- att svenska servicelinjer alltid betjänar på svenska.
- att chatlinjer sköts av personer som behärskar svenska

Monica Asplund

Mats Brandt

Christel Liljeström

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Motionärerna är ute i ett angeläget ärende. Enligt rådande språklagstiftning är de statliga och tvåspråkiga kommunala myndigheterna skyldiga att garantera service på landets två nationalspråk. Detta innebär att vi i vår kontakt med ovannämnda myndigheter har rätt att tala svenska. Folktinget emottar årligen ett hundratal anmälningar gällande brister i myndigheternas service på svenska. Folktingets språkskyddssekreterare är på basen av de språkskyddsanmälningar som nått Folktinget i kontakt med de berörda myndigheterna gällande deras svenskspråkiga service.

En av myndigheterna som Folktinget lyfter upp i årets verksamhetsberättelse, som också lyfts upp i motionen, är arbets- och näringskraftsbyrån. I likhet med exemplet som motionärerna lyfter upp hade också personen som kontaktade Folktinget blivit ombedd att tala engelska med arbets- och näringskraftsbyrån. På basen av anmälan som Folktinget tidigare tog emot har Folktinget redan varit i kontakt med arbets- och näringskraftsbyrån. Folktingets agerande i frågan ledde till att ledningen tog initiativ till att arbets- och näringskraftsbyrån i Helsingfors såg över hela sin servicekedja för att kunna garantera service på våra två nationalspråk.

Folktinget agerar utgående från de språkskyddsanmälningar som kommer till Folktinget. Detta innebär att Folktinget påpekar bristerna i den svenskspråkiga servicen för myndigheten oavsett servicekanal.

Folktinget har ännu inte nåtts av klagomål gällande myndigheternas chatservice, utan anmälningarna har gällt otillfredsställande telefonservice på svenska eller att informationen på myndighetens webbplats inte funnits översatt i tillräcklig mån till svenska. Gällande företagens service omfattas denna inte av språklagen, förutom i viss mån de statliga bolagen.

Folktinget ser det som ytterst viktigt att vi fortsätter arbeta för den svenskspråkiga servicen hos myndigheterna, oavsett servicekanal.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget arbetar för att myndigheterna ger den lagstadgade svenskspråkiga servicen oavsett servicekanal. Detta omfattar också myndigheternas webbplatser, telefonlinjer och chatlinjer.

MOTION 9

OM ÖVERSÄTTNING AV TURVALLINEN LÄÄKEHOITO

Handboken Turvallinen lääkehoito (Säker läkemedelsbehandling) rekommenderas av social- och hälsovårdsministeriet som en uppslagsbok på arbetsplatserna inom vården i Finland. Handboken behövs när arbetsplatserna gör upp sin läkemedelsplan. Det är även en viktig handbok inom utbildning och fortbildning inom social- och hälsovård.

Turvallinen lääkehoito är utgiven år 2016 av Institutet för hälsa och välfärd (THL). Den utkom första gången 2005 och är nu uppdaterad på finska. Handboken från 2005 utkom på svenska år 2007, men den uppdaterade versionen har inte översatts till svenska.

Avsikten med handboken Säker Läkemedelsbehandling är enligt tillsynsmyndigheten Regionförvaltningsverkets hemsida att ”harmonisera principerna för läkemedelsbehandling samt tydliggöra ansvarsfördelningen och definiera de minimikrav som ska uppfyllas i alla enheter som genomför läkemedelsbehandling”.

Med hänvisning till justitieombudsmannens beslut att God medicinsk praxis bör översättas till svenska på försorg av det allmänna (Dnr 5498/4/14), bör tillika den uppdaterade versionen av Säker läkemedelsbehandling på samma sätt översättas till svenska på försorg av det allmänna.

Vi yrkar på att Folktinget aktivt arbetar för

- att handboken Turvallinen lääkehoito översätts till svenska på försorg av det allmänna
- att det reserveras tillräckliga offentliga medel för översättning av centrala rekommendationer inom social- och hälsovården.

Anette Karlsson
John Liljelund
Inger Östergård
Sara Kemetter
Jacob Storbjörk
Thomas Micklin
Elisabeth Helander
Peter Sjökvist
Christer Bogren
Johanna Överfors

MOTION 10

OM BARNSKYDDSHANDBOKEN PÅ SVENSKA

På Åland kan vi tyvärr konstatera att antal barnskyddsanmälningar i det närmaste har fördubblats under perioden 2014 till 2018. Visserligen är det så att flera anmälningar kan röra samma barn vilket betyder att antalet berörda barn är lägre än antal anmälningar.

Detta och många andra indikationer visar på att barnskyddet och barnskyddsärenden har blivit en allt större och viktigare del av samhällets arbete för barnens bästa.

Barnskyddet regleras i många olika lagar vilket gör att de som på olika sätt är involverade i ett barnskyddsärende kan ha svårt att veta vad som är rätt eller fel. Allt stöd i form av information om praxis, olika modeller, vägledning och liknande är därför mycket viktigt.

Institutet för Hälsa och Välfärd, THL, har ett antal olika elektroniska handböcker. Dessa är förträffliga och är ett bra stöd för de som berörs av de olika områden de avser. Det finns också en ”Handbok för barnskyddet”. På THL:s svenska hemsida är den beskriven på detta sätt:

”Lastensuojelun käsikirja / Handbok för barnskyddet
Information om barnskyddslagen och tillämpningen av lagen i de olika skedena av barnskyddsprocessen. Handboken finns tyvärr inte på svenska.”

Ett så viktigt dokument bör absolut finnas på svenska. Från ett flertal personer som arbetar med barnskyddet på Åland har vi blivit uppmärksammas på denna brist. De efterlyser också att annan ny litteratur som rör barnskyddet måste översättas till svenska.

På THL:s hemsida kan man också läsa om:

”Lastenneuvolakäsikirja / Handbok för barnrådgivningar

Anvisningar, redskap och material för anställda vid barnrådgivningar. Centrala anvisningar och stödmaterial för genomförandet av periodiska hälsoundersökningar. Handboken finns tyvärr inte på svenska.”

Samma sak där. Materialet är en värdefull resurs och bör också finnas tillgängligt på svenska.

Med anledning av det ovanstående föreslår undertecknade

- att Svenska Finlands folkting påtalar för Institutet för Hälsa och Välfärd, THL, vikten av en svensk översättning av Handbok för barnskyddet samt att THL bevakar att ny viktigt litteratur på området översätts.
- att Svenska Finlands folkting påtalar för Institutet för Hälsa och Välfärd, THL, vikten av en svensk översättning av Handbok för barnrådgivningar samt att THL bevakar att ny viktigt litteratur på området översätts.

Jonny Andersen

Sara Kemetter

Runa-Lisa Jansson

Ingrid Johansson

Annette Holmberg-Jansson

Johanna Överfors

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE TILL MOTIONERNA 9 OCH 10:

I de två motionerna lyfter motionsställarna fram behovet av översättning av de tre handböckerna Turvallinen lääkehoito, Lastensuojelun käsikirja och Lastenneuvolakäsikirja till svenska.

Lastensuojelun käsikirja och Lastenneuvolakäsikirja är elektroniska handböcker som enligt Institutet för hälsa och välfärd (THL) kan användas av social- och hälsovårdspersonalen som stöd i deras arbete. Handböckerna är publicerade på THL:s webbplats.

Lastenneuvolakäsikirja innehåller anvisningar, verktyg och material till dem som gör barnrådgivningsarbete. Den innehåller också centrala anvisningar och stödmaterial om förverkligandet av tidsbundna hälsogranskningar. Den kan även användas av familjer. Lastensuojelun käsikirja innehåller information om barnskyddslagen och dess tillämpning i olika faser av barnskyddsprocessen.

Turvallinen lääkehoito är en handbok som THL ger ut. Social- och hälsovårdsministeriet rekommenderar att vårdenheter som har läkemedelsbehandling använder sig av. Handboken behövs bland annat när vårdenheterna gör upp sin läkemedelsplan. Handboken används även inom utbildning och fortbildning.

Motionsställarna hänvisar till Justitieombudsmannens (JO) beslut (Dnr 5498/4/14) om översättning av God medicinsk praxis och Pharmaca fennica. I beslutet har JO redogjort för språklagstiftningens krav i förhållande till översättning av rekommendationer inom social- och hälsovården. Han konstaterade bland annat att God medicinsk praxis används för att ge konkret innehåll åt den flexibla rättsnormen om hälsovårdspersonalens yrkesetiska skyldigheter och att okunskap om god medicinsk praxis kan försämra vårdens kvalitet och kan innebära en risk för patientens liv och hälsa. Dessutom har rekommendationerna också betydelse för personalens rättssäkerhet.

Folktinget håller med motionsställarna om vikten av att centrala rekommendationer inom social- och hälsovården finns tillgängliga på både finska och svenska. Alla tre handböcker är avsedda som stöd till personalen inom social- och hälsovården. När det gäller frågor som läkemedelsbehandling, barnskyddsåtgärder och barnrådgivning,

är handböckerna viktiga redskap för att enhetliggöra praxisen och säkerställa kvaliteten i vården. Förutom att handböckerna främjar klienternas säkerhet och jämlika behandling, stöder de även personalens rättssäkerhet.

Folktinget anser därför att man med hänvisning till JO:s beslut om God medicinsk praxis kan förespråka att de tre handböckerna översätts till svenska med allmänna medel och att det reserveras tillräckliga offentliga medel för översättning av motsvarande rekommendationer.

Det är THL som har publicerat handböckerna. Eftersom THL lyder under social- och hälsovårdsministeriet, vore det ändamålsenligt att be ministeriet vidta de åtgärder som behövs för att rekommendationerna ska kunna översättas.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget framför behovet av översättning av handböckerna Turvallinen lääkehoito, Lastensuojelun käsikirja och Lastenneuvolakäsikirja till social- och hälsovårdsministeriet
- att Folktinget arbetar för att det reserveras tillräckliga offentliga medel för översättning av centrala rekommendationer och handböcker inom social- och hälsovården.

MOTION 11 OM TIMFÖRDELNINGEN I ANDRA INHEMSKA SPRÅKET

Folktinget har gett ett utlåtande år 2012 till Undervisnings- och kulturministeriet om timfördelningen inom grundutbildningen. I utlåtandet motsatte sig Folktinget förslaget att minska A2-språkets årsvekotimmar från 12 till 10 timmar. I dag har den förnyade timfördelningen varit i kraft ett par år och det visar sig att farhågorna som Folktinget skrev i sitt utlåtande håller på att realiseras. Att endast tidigarelägga undervisningen i åldersklass blir lätt en pyrrhusseger om tilläggsresurser inte följer med – vilket det inte gjorde. Svenskundervisningen i årskurserna 7–9 minskade då till 4 timmar från tidigare 6 vekotimmar. Att minska på antalet undervisningstimmar är inte rätta sättet att skapa botten för de finskspråkiga eleverna att lära sig det andra nationalspråket svenska. Nu kan en elev på årskurs 9 i värsta fall vara helt utan undervisning i svenska. Därmed är det självklart att de elever som fortsätter till gymnasiet har olika utgångslägen gällande undervisning och kunskap i svenska språket. Vissa kommuner har satt in tilläggsresurser och på eget initiativ ökat på antalet vekotimmar inom språkundervisningen. Men slutsatsen av detta är att ojämlikheten mellan elever i olika kommuner ökar.

I utlåtandet om timfördelningen skrev Folktinget även: Folktinget anser att alla elever, oberoende av språklig bakgrund och hemort, ska ha rätt att lära sig landets nationalspråk finska och svenska. I detta inkluderar vi tanken att jämlikheten mellan eleverna även ska gälla undervisningsmängden. Alla ska ha samma förutsättningar för att läsa svenska även i gymnasiet och vidare inom eventuella universitetsstudier. Grunden för jämlik undervisning läggs inom grundutbildningen.

Vi uppmanar Folktinget

- att via Kommunförbundet få en helhetssyn på hur olika skolor tillämpar timfördelningen inom språkundervisningen
- att via diskussioner med undervisningsministeriet komma fram till tillämplighetsdirektiv för språkundervisningen som skulle garantera jämlik språkundervisning
- att öppna en debatt i samhället om att de bägge nationalspråken skulle i förhållande till andra språk få en positiv särbehandling i såväl skolor med finska som skolor med svenska som undervisningsspråk
- att fortsättningsvis eftersträva att språkundervisningen i skolor med svenska som undervisningsspråk kunde stå som modell även för de skolor som har finska som undervisningsspråk
- att i alla sammanhang föra fram betydelsen av kunskap i landets nationalspråk liksom fördelarna med språkkunskap rent generellt.

Christel Liljeström
Björn Månsson
Monica Asplund
Ann-Sofi Backgren
Stefan Mannsén
Mia Heijnsboek-Wirén

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

A1-språket är gemensamt för alla och börjar i årskurs (senare åk) 3 (fr.o.m. läsåret 2019–2020 på vårterminen i åk 1. Kommunerna får själva besluta vilket A1-språk de erbjuder. Över 90 % av eleverna i grundskolan läser engelska som A1-språk. (I de svenskspråkiga skolorna är finskan det vanligaste A1-språket). Utöver engelska och finska är svenska, tyska och franska (ca 1 %) de vanligaste A1-språken.

A2-språket är ett frivilligt språk som oftast börjar i åk 4 eller 5. Finskspråkiga elever väljer ofta bort det frivilliga A2-språket. (I de svenskspråkiga skolorna är engelskan oftast A2-språk). Antalet elever som läser ett frivilligt A2-språk har minskat med en tredjedel de senaste 20 åren. Drygt 20 % av de finskspråkiga femteklassarna läste ett frivilligt språk 2017 (av de svenskspråkiga eleverna i femte klass läste 99 % ett frivilligt språk).

Statistik från utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen visar att i skolorna i Kajanaland läste endast knappt 4 % av eleverna i åk 5 ett A2-språk år 2017. Också i Satakunta, Päijänne-Tavastland, Södra Savolax, Norra Savolax, Södra Österbotten och Norra Österbotten var andelen elever som valde ett A2-språk under 10 %. Endast i cirka hälften av kommunerna i Finland läser eleverna A2-språk och i en del kommuner har man helt slutat erbjuda dessa språk. Språkutbudet och elevernas möjligheter att läsa språk i de olika regionerna varierar.

Engelska, som väljs mest som A2-språk, lästes av 8 % av eleverna i åk 5 år 2017. Av dem som läser engelska går 65 % i svenskspråkiga skolor, där finskan oftast är A1-språk. Svenska och tyska lästes av 6 % av eleverna i årsklassen som A2-språk, franska av 3 %.

B1-språket är gemensamt för alla och börjar senast i åk 6. Svenskan är vanligast i finskspråkiga skolor. I svenskspråkiga skolor läser man i regel inte B1-språk.

B2-språket är ett frivilligt språk som börjar i årskurserna 7–9. De populäraste B2-språken är tyska och franska, som lästes av 8 % av eleverna i åk 7–9. Bland B2-språken ökar spanska i popularitet, medan intresset för franska och ryska minskar.

Information om språkval och språkundervisningen finns i utbildningsförvaltningens statistiktjänst: <https://>

[vipunen.fi/sv-fi/grundlaggande/Sidor/Kieli--ja-muut-ai-nevalinnat.aspx](https://www.vipunen.fi/sv-fi/grundlaggande/Sidor/Kieli--ja-muut-ai-nevalinnat.aspx), ett sammandrag finns att läsa här: https://www.oph.fi/download/195821_FaktaExpressiB_2019.pdf

År 2017 fanns totalt 2269 skolor i Finland. Merparten av skolorna var kommunala eller drevs av en samkommun i Finland. Utbildningsanordnarna (kommunerna) har inom ramen för sin kommunala autonomi rätt att besluta om vilka språk de erbjuder sina elever. Utbudet av vilka språk som kan väljas är beroende av efterfrågan i respektive kommun.

B1-svenskan lägger grunden för den finskspråkiga befolkningens kunskaper i svenska. Hösten 2016 tidigarelades svenskundervisningen i finskspråkiga skolor till åk 6. Det totala antalet timmar i grundskolans timfördelning ökade inte, vilket ledde till att svenskundervisningen i åk 7–9 gick miste om två årsveckotimmar.

En del kommuner har kompenserat åk 7–9 med mera svenskundervisning, i en del kommuner ges ingen svenskundervisning alls i nionde klass. I det senare fallet blir följderna avbruten lär-/språkstig. En avbruten lär-/språkstig är problematisk med tanke på elevens fortsatta studier på andra stadiet. Eleverna i olika kommuner/regioner blir i en ojämlig situation.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget arbetar för att två årsveckotimmar svenskundervisning läggs in i timfördelningen för åk 7-9 inom den finskspråkiga grundläggande utbildningen (B1-svenska)
- att i alla sammanhang föra fram betydelsen av kunskap i landets nationalspråk.

MOTION 12

OM BÄTTRE SPRÅKUNDERVISNING INOM YRKESUTBILDNINGEN

Många tvåspråkiga (sam)kommuner har idag stora svårigheter att rekrytera personal med sådana språkkunskaper som språklagstiftningen skulle förutsätta. Det är att observera att tvåspråkiga (sam)kommuner sällan har möjlighet att anställa tillräckligt med svenskspråkig personal. Kommunerna och samkommunerna blir därmed tvungna att till största delen anställa finskspråkig personal och hoppas på att de kan betjäna på svenska.

Exempelvis kan påpekas att såväl Åbos stad som Egentliga-Finlands sjukvårdsdistrikt har varit tvungna att sänka språkkraven vid rekrytering av personal inom i princip alla yrkesgrupper, men det blir speciellt påtagligt inom social- och hälsovårdssektorn där klienterna annars också befinner sig i en utsatt position där man kan ha svårt att hävda sin lagstadgade rätt.

Oberoende om vi står inför en stor reform inom social- och hälsovårdssektorn under denna regering eller om nästa regering står inför utmaningen att göra en reform inom social- och/eller hälsovårdssektorn (det är ännu oklart när motionen skrivs) har tvåspråkiga kommuner och sjukvårdsdistrikt stora svårigheter att rekrytera personal med sådana språkkunskaper som både en reformerad och nuvarande social- och/eller hälsovårdssektor skulle kräva i enlighet med vad dagens språklagstiftning förutsätter.

De tvåspråkiga (sam)kommunerna klarar inte av att upprätthålla en tillräcklig mängd kvalitativa tjänster på svenska enbart med svenskspråkiga resurser, det krävs även finskspråkig personal med goda svenskspråkiga kunskaper.

Undertecknad yrkar att Folktinget

- lyfter upp behovet av en bättre språkundervisning inom yrkesutbildningen
- kontaktar utbildningsministeriet och påtalar bristerna i språkundervisningen inom dagens yrkesutbildning och yrka på att språkundervisning inom yrkesutbildningen anpassas till de krav som språklagstiftningen förutsätter
- kontaktar social- och hälsovårdsministeriet och påtalar att kraven på språkundervisning inom yrkesutbildningen ska ställas i förhållande till behoven inom de tvåspråkiga kommunerna

Kjell J Wennström

FOLKTINGSSTYRELSENS UTLÅTANDE:

Grundexamen inom social- och hälsovårdsbranschen omfattar totalt 180 kompetenspoäng (kp) varav 145 kp består av yrkesinriktade studier och 35 kp av gemensamma studier.

De gemensamma studierna består av examensdelarna kunnande inom kommunikation och interaktion (11 kp), kunnande inom matematik och naturvetenskaper (6 kp) och kunnande om samhälle och arbetsliv (9 kp). I de gemensamma examensdelarna ska därutöver ingå valbara mål för kunnandet som den studerande väljer från en eller flera gemensamma examensdelar och ett eller flera delområden så att omfattningen på 35 kp uppfylls.

Studier i det andra inhemska språket ingår i examensdelen kommunikation och interaktion. I den finskspråkiga utbildningen är omfattningen av studierna i det andra inhemska språket 1 kp. Kunnandet i delmålet bedöms utgående från fastställda bedömningskriterier på en skala mellan 1 och 5 (1 = nöjaktiga kunskaper, 5 = berömliga kunskaper).

Enligt de nationella bedömningskriterierna för nöjaktiga kunskaper krävs i delmålet för det andra inhemska språket i den finskspråkiga utbildningen att studerande (fri översättning)

”förstår enkla texter och meddelanden som hänför sig till det egna arbetet och arbetssäkerheten, berättar kort om sig själv både muntligt och skriftligt samt gör sig förstådd i interaktiva situationer som handlar om bekanta teman”.

De nationella examensgrunderna ger utbildningsanordnarna möjlighet att ta in mera svenska i utbildningen, både inom de yrkesinriktade och de allmänna studierna. En utbildningsanordnare kan erbjuda så kallade lokala valbara examensdelar utgående från det lokala behov som finns inom arbetslivet.

Eftersom det är fråga om lokala beslut kan arbetslivet i Åboland på eget initiativ kontakta finskspråkiga utbildningsanordnare (t.ex. Turun ammattiopisto) och påtala behovet av yrkeskunnig personal som har kunskaper i svenska inom social- och hälsovårdsbranschen (närvårdare). Utbildningsanordnaren kan tillsammans med arbetslivet planera, skapa och förverkliga en lokal valbar examensdel.

Språklagstiftningen ställer krav på myndigheter, inte enskilda individer. Till arbetsgivarens uppgifter hör att ställa språkkrav på sina anställda och på så sätt trygga att servicen på svenska fungerar. Arbetsgivaren bidrar till att förbättra tillgången till personal som kan betjäna på svenska genom att ställa språkkrav på sina anställda, uppmuntra personalen att aktivt använda svenska, planera arbetslistor så tillgången till svenskkunnig personal tryggas, reservera anslag för språkutbildning för personalen och betala språktillägg till dem som kan betjäna även på svenska.

Styrelsen föreslår för sessionen

- att Folktinget uppmanar sina förtroendevalda i kommuner, samkommuner och organisationer som fungerar som utbildningsanordnare att initiera en diskussion om lokala valbara examensdelar och vikten av språkkunskaper inom social- och hälsovårdsbranschen
- att Folktinget fortsätter påtala betydelsen av kunskaper i svenska inom yrkesutbildningen.

FOLKTINGET

SNELLMANSGATAN 13 A, 00170 HELSINGFORS • TFN +358 9 684 4250
folktinget@folktinget.fi • www.folktinget.fi